

Část C1 – Specifikace didaktického testu pro čtyřleté obory vzdělání a nástavbová studia s maturitní zkouškou

Požadavky na žáka 9. ročníku ZŠ, který bude skládat jednotnou zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci přijímacího řízení na čtyřleté obory středních škol zakončených maturitní zkouškou, jsou formulovány v souvislosti s RVP ZV a zahrnují požadavky na vědomosti a dovednosti žáka v těchto oblastech: jazyková výchova, komunikační a slohová výchova, literární výchova.

Uchazeč o vzdělávání ve čtyřletém oboru vzdělání a nástavbovém studiu s maturitní zkouškou prokáže osvojení následujících vědomostí a dovedností:

1 pravidla českého pravopisu

- ovládá lexikální, morfologický a syntaktický pravopis (včetně psaní interpunkce);

2 slovní zásoba, tvoření slov

- postihne význam pojmenování v daném kontextu;
- postihne význam známých přísloví, rčení, pořekadel, pranostik, doplní jejich chybějící část;
- nahradí slova přejatá českými ekvivalenty;
- rozliší původní i přenesený význam slova, rozpozná v textu ustálené slovní spojení, uvede jeho význam;
- porovná významy pojmenování, rozliší slova významově nadřazená, podřazená, souřadná;
- rozliší slova jednoznačná a mnohoznačná;
- přiřadí k vybraným pojmenováním synonyma a antonyma, rozezná homonyma;
- rozezná slova citově zbarvená a zdobnělná;
- orientuje se ve vrstvách národního jazyka, rozliší spisovné a nespisovné jazykové prostředky (obecná čeština, jazykové prostředky hovorové a archaické, nářečí, slang, argot);
- rozezná slova příbuzná;
- rozliší slovo, slabiku, hlásku (samohlásku, souhlásku, dvojhásku);
- určí způsob, kterým bylo slovo vytvořeno (odvozování, skládání, zkracování);
- orientuje se ve stavbě slov (předpona, kořen, přípona, koncovka);

3 skladba

- rozliší věty podle postoje mluvčího, správně zaznamená interpunkci na konci věty;
- rozliší větu jednočlennou, dvoučlennou a větný ekvivalent;
- rozliší větu jednoduchou a souvětí, upraví větu jednoduchou na souvětí a naopak;
- určí základní i rozvíjející větné členy (podmět holý a rozvitý, vyjádřený, nevyjádřený, všeobecný; přísudek holý a rozvitý, slovesný, jmenný a jmenný se sponou; přívlástek postupně rozvíjející, shodný a neshodný, těsný a volný; předmět; doplněk; příslovečné určení místa, času, způsobu, míry, příčiny, účelu, podmínky, přípustky), rozezná několikanásobné větné členy;
- rozliší souvětí souřadné a podřadné, určí druhy vět vedlejších, určí poměr mezi souřadně spojenými větnými členy a mezi souřadně spojenými větami (slučovací, vylučovací, odporovací, stupňovací, příčinný, důsledkový);

- přiřadí graf zaznamenávající syntaktické vztahy ve větě a souvětí konkrétnímu větnému celku;
- užívá vhodné spojovací výrazy, nahradí spojovací výraz v souvětí tak, aby smysl zůstal zachován;
- rozpozná větu uvozovací, rozliší řeč přímou a nepřímou, převede správně nepřímou řeč do řeči přímé a naopak;
- identifikuje nedostatky ve výstavbě větných celků, případně chybný větný celek opraví;

4 tvarosloví

- určí ohebné i neohebné slovní druhy;
- určí pád, číslo, rod a vzor podstatných a přídavných jmen;
- určí druh přídavných jmen, zájmen a číslovek;
- ovládá stupňování přídavných jmen a příslovcí;
- určí pád, číslo a rod zájmen a číslovek;
- určí mluvnické kategorie sloves (osoba, číslo, způsob, čas, slovesný rod a vid);
- vyhledá složené tvary slovesa;
- rozliší příslovečnou spřežku a správně ji napíše;
- rozliší spojky souřadící a podřadící, správně je užívá při tvorbě souvětí;
- utvoří správný tvar slova podle zadaných tvaroslovných kategorií;
- nalezne v daném kontextu chybný tvar slova, případně ho opraví;

5 porozumění textu

- prokáže porozumění textu včetně nepísmenných typů textu (tabulka, graf aj.);
- rozezná hlavní myšlenku textu;
- vystihne nadpis textu na základě hlavní myšlenky textu;
- rozliší podstatné informace od nepodstatných;
- nalezne v textu klíčová slova a obsahové jádro sdělení;
- posoudí úplnost či neúplnost sdělení;
- porovná informace z různých zdrojů;
- odliší fakta od domněnek, názorů, hodnocení autora (objektivní a subjektivní sdělení);
- rozezná v textu prvky manipulace a nadsázky;

6 slohová výchova

- uspořádá text podle textové návaznosti;
- odhadne pokračování textu nebo doplní jeho předcházející část;
- rozliší základní slohové postupy, rozezná hlavní funkci a účel textu;
- rozezná základní slohové útvary a žánry (blahopřání, osobní a úřední dopis, diskuse, dotazník, e-mail, charakteristika, inzerát, líčení, návod k použití, objednávka, oznámení, popis děje, popis místa, popis pracovního postupu, popis předmětu, pozvánka, přihláška, referát, reklamní text, úvaha, výklad, výpisek, vypravování, vzkaz, zpráva, žádost, životopis);
- respektuje charakter komunikační situace (najde slovo nevhodně užitě vzhledem k dané komunikační situaci a nahradí je vhodnějším);
- posoudí, který text je vzhledem k dané komunikační situaci vhodnější;

7 literární výchova

- používá elementární literární pojmy při jednoduchém rozboru literárních textů (téma, kompozice, próza, poezie, postava, verš, volný verš, rým, rytmus, metafora, personifikace, přirovnání, kontrast);
- orientuje se v literárních druzích (lyrika, epika, drama);
- rozezná základní literární žánry (anekdota, báje, bajka, balada, báseň, epigram, epos, hádanka, komedie, komiks, legenda, pohádka, pověst, povídka, román, romance, rozpočítadlo, říkanka, tragédie, nonsensová, dobrodružná a humoristická literatura, literatura fantasy a sci-fi, ústní lidová slovesnost);
- rozliší literaturu uměleckou a věcnou;
- rozliší umělecký text od neuměleckého, rozezná různé typy neuměleckých textů.

Část C2 – Příklady testových úloh pro uchazeče o studium na čtyřletých oborech vzdělání a na nástavbových studii ukončených maturitní zkouškou

1 Ve které z následujících vět je pravopisná chyba?

- A) Na úporný kašel si lékařce ztěžoval už několik měsíců.
- B) Všechny obchody tento týden zlevnily mléčné výrobky.
- C) Nový trenér dokázal fotbalisty při tréninku úplně ztrhat.
- D) Během festivalu měli diváci možnost zhlédnout šest filmů.

Řešení: A

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Přestože jsou teprve jarní prázdniny, my už si začínáme vybírat letní rodinnou dovolenou. Celé rozsáhlé příbuzenstvo se už sedmí večer schází v našem obývacím pokoji, listuje katalogy a plameně diskutuje o výhodách jednotlivých přímořských letovisek.

Včera bylo hitem Turecko. V katalogu byl popsán přepichový hotel s milým a vstřícným personálem, lákadlem byla i krásná oblázková pláž. Bohužel nám ale nevyhovovalo umístění hotelu, je totiž příliš vzdálen od letiště. Dnes to chvilku vypadalo na návštěvu Španělska. Zájezd je však výrazně dražší, než si můžeme dovolit. Mám obavy z toho, s čím někdo z mých blízkých přijde zítra. Abychom nakonec neskončili v Krkonoších jako minulý rok.

(CZVV)

2 Najděte ve výchozím textu pět slov, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Řešení: sedmý, plamenně, přepychový, příliš, mých

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 3

Zapomínání se nemusí rovnat stáří v případě, že mozek budete denně pořádně procvičovat. Lidé vedení ke čtení knih lépe zapojují svou fantazii, což pomáhá jejich mozek udržovat v kondici. Ještě účinnější trénink šedých buněk je přeříkávání textů nahlas!

(Překvapení 1. 11. 2010, upraveno)

3 Které z následujících slov není ve výchozím textu podstatným jménem?

- A) čtení
- B) vedení
- C) přeříkávání
- D) zapomínání

Řešení: B

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 4–5

TEXT 1

S naší učitelkou výtvarky se prostě nenudíme. Třeba dneska dopoledne nás zatáhla do kulturáku na nějakou výstavu moderního umění. Moc jsme těm flekům nerozuměli a už po pár minutách koukání na obraz *Tajemné mraky mizící za obzorem v prostoru nekonečného bytí* se nám začaly dělat mžitky před očima. Můj brácha, kterej chodí do první třídy, fakt umí kreslit líp. Snad poprvý se celá třída těšila na návrat do školy. To jsme ale ještě nevěděli, že nás učitelka překvapí nečekanou písemkou.

(CZVV)

TEXT 2

V běžně mluveném jazyce dochází často k **univerbizaci**, tzn. nahrazení víceslovného pojmenování jednoslovným pojmenováním (např. *hlavní nádraží – hlavák, občanský průkaz – občanka*).

(Příruční mluvnice češtiny, upraveno)

4 Vypište z TEXTU 1 všechna slova vzniklá univerbizací.

Řešení: výtvarky, kulturáku, písemkou

5 Napište druh věty vedlejší, která je zvýrazněna v TEXTU 1.

Řešení: předmětná

6 Která z následujících vět neobsahuje chybně užitou koncovku?

- A) Několik let se léčil kvůli problémům s oběma kolenama.
- B) V rohu místnosti byl stůl se čtyřma zlomenýma nohama.
- C) Kapesní hodinky ukazovaly čas miniaturníma ručičkama.
- D) Potutelně na mě mrkal svýma krásnýma modrýma očima.

Řešení: D

7 Rozhodněte o každé z následujících vět, zda je dvojčlenná (A), či nikoli (N):

	A	N
7.1 Mám kašel.	☐	☐
7.2 Bolí mě v krku.	☐	☐
7.3 Třeští mi hlava.	☐	☐
7.4 Necítím se dobře.	☐	☐

Řešení: 7.1 – A, 7.2 – N, 7.3 – A, 7.4 – A

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 8–9

Po vlnách oceánů možná opět popluje světoznámý Titanic. Nápad postavit stejný parník dostal sedmnáctiletý student stavební průmyslovky. Ondřej Vrkoč už našel pro svou odvážnou myšlenku prvního spojence.

„Loni mi zavolał, že se zajímá o stavbu druhého Titaniku. Oslovil mě, zda se s ním na tom nechci podílet,“ líčí ředitel loděnice ve Chvaleticích Ivan Samák. Společně našli velkou přímořskou loděnici, která by patrně byla schopna repliku slavné lodě postavit.

Ambiciózní plán má ale háček. Stavba obřího Titaniku II. by totiž vyšla na 10,5 miliardy korun.

(www.idnes.cz, upraveno)

8 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu je vyjádřena domněnka?

- A) oslovil mě, zda se s ním na tom nechci podílet
- B) loni mi zavolał, že se zajímá o stavbu druhého Titaniku
- C) která by patrně byla schopna repliku slavné lodě postavit
- D) Ondřej Vrkoč už našel pro svou odvážnou myšlenku prvního spojence

Řešení: C

9 Vypište z každé věty zvýrazněné ve výchozím textu jedno slovo, které je podmětem.

Řešení: Titanic, student, plán, stavba

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 10–13

(1) „Co tomu říkáte, Watsoně?“

„Je to případ, nad kterým zůstává rozum stát.“

„Má opravdu několik pozoruhodných rysů, nad nimiž si lámou hlavu. Vezměte si například ty otisky nohou. Proč myslíte, že se šlápěje změnily?“

„Mortimer říkal, že Baskerville prošel tím kusem aleje po špičkách.“

„Ale Watsoně, Mortimer toliko opakoval, co nějaký hlupák vypověděl před porotou. Proč by někdo chodil alejí po špičkách?“

„Jak to tedy bylo, Holmesi?“

„Utíkal, Watsoně. Utíkal, aby spasil život. Utíkal tak dlouho, až mu puklo srdce a padl mrtev na tvář.“

„Utíkal? A před čím utíkal?“

„To právě nevíme – v tom je klíč k záhadě. Jsou tu náznaky, že ten člověk šlel hrůzou ještě dřív, než se dal na útěk.“

„Jak to můžete vědět, Holmesi?“

(2) „Vycházím z předpokladu, že **příčina jeho strachu k němu přicházela přes blata**. Charles Baskerville však **utíkal od svého domu pryč**, místo aby utíkal směrem k němu, jak ukazují jeho stopy. Proč? Vysvětlení je podle mě jediné: **byl to už člověk zbavený zdravého rozumu**. Pak je tu ovšem ještě otázka, na koho tehdy čekal.“

„Holmesi, vy myslíte, že na někoho čekal?“

(3) „Charles Baskerville byl postarší člověk nevalného zdraví. Můžeme pochopit, že každý večer chodíval na kratší procházku, ale v kritickou noc byla půda vlhká a počasí nevlídné. Nezdá se vám proto divné, že stál v aleji pět či deset minut, jak z doutníkového popela odvodil doktor Mortimer s postřehem bystřejším, než bych se u něho byl nadál? Považuji za pravděpodobné, že **u té branky nestál každý večer**. Naopak – všechno nasvědčuje tomu, že se blatům vyhýbal. Oné noci tam však čekal. Věc se začíná rýsovat, Watsoně. Souvislosti začínají vystupovat.“

(A. C. Doyle, *Pes baskervillský*, upraveno)

10 Které z následujících tvrzení vyplývá ze třetí části výchozího textu?

- A) Holmese nepřekvapilo, že doktor Mortimer je tak bystrý.
- B) Holmese překvapilo, že doktor Mortimer není moc bystrý.
- C) Holmes očekával, že doktor Mortimer bude mít dobrý postřeh.
- D) Holmes neočekával, že doktor Mortimer bude mít takový postřeh.

Řešení: D

11

11.1 Vypište ze třetí části výchozího textu synonymum slova *chatrný*.

11.2 Vypište ze třetí části výchozího textu podstatné jméno, které má v textu význam *vzájemný vztah věcí nebo jevů*.

Řešení: 11.1 – nevalného, 11.2 – souvislosti

12 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

(Slovní spojení *otisky nohou* a slovo *šlépěje*, které jsou ve výchozím textu podtrženy, je nutné posuzovat v kontextu výchozího textu.)

- A) Slovní spojení *otisky nohou* je významově nadřazené slovu *šlépěje*.
- B) Slovní spojení *otisky nohou* a slovo *šlépěje* označují tutéž skutečnost.
- C) Slovo *šlépěje* je významově nadřazené slovnímu spojení *otisky nohou*.
- D) Slovo *šlépěje* a slovní spojení *otisky nohou* označují odlišnou skutečnost.

Řešení: B

13 Rozhodněte o každém z následujících úseků výchozího textu, zda se jedná o fakt (F) podložený důkazy, nebo pouze o Holmesovu domněnku (D):

(Uvedené možnosti je nutné posuzovat v kontextu výchozího textu.)

	F	D
13.1 utíkal od svého domu pryč	☐	☐
13.2 u té branky nestál každý večer	☐	☐
13.3 byl to už člověk zbavený zdravého rozumu	☐	☐
13.4 příčina jeho strachu k němu přicházela přes blata	☐	☐

Řešení: 13.1 – F, 13.2 – D, 13.3 – D, 13.4 – D

14 Uspořádejte jednotlivé části textu (A–E) tak, aby byla dodržena textová návaznost:

A) Představoval se jako dozorčí úředník telefonní ústředny a žádal například babičky, aby našly krejčovský metr a změřily telefonní šňůru od zdi k přístroji. Zvláště si ale zasedl ten mladík na majitele telefonního přístroje číslo to a to.

B) „Vejce nenávidím,“ pravil mladík. „Tak to bude asi omyl.“ Zavěsil a pak se celý týden těšil, až zase v pátek zavolá pana Kohoutka a bude chtít pana Slepíčku.

C) Jmenoval se Eduard Kohoutek. Týden co týden se v pátek ve tři hodiny konal tento telefonní rozhovor: „Dobrý den!“ „Dobrý den!“ „Je prosím doma pan Slepíčka?“

D) Byl jeden student, jmenoval se, řekněme, Pokštefl. Jeho záliba byla telefonovat neznámým lidem a dělat si z nich šprťouchlata.

E) „Ó nikoliv!“ odpovídal kultivovaný hlas, „u telefonu Eduard Kohoutek.“ „Tak slepička není doma?“ říkával pokaždé student. „A snesla vám včera vajíčko?“ „Nikoliv, nesnesla,“ odpovídal zdvořilý hlas. „Máte rád vajíčka?“

(L. Aškenazy, *Vajíčko*, upraveno)

Řešení: D – A – C – E – B

15 Přiřaďte k jednotlivým textům (15.1–15.3) možnost (A–E), která nejlépe vystihuje charakter příslušného textu:

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

- 15.1 Zamilovaný pár, který studuje na vysoké škole matematiku, se ruku v ruce prochází po nábřeží. Dívka se zasněně zeptá chlapce: „Myslíš na to, co já?“ Chlapec bez váhání odpoví: „Jistě, miláčku.“ „A kolik ti to teda vyšlo?“ _____
- 15.2 Za trochu lásky šel bych světa kraj
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý
šel v lednu, ale v duši věčný máj
šel vichřicí, však slyšel zpívat kosy. _____
- 15.3 Na místa, kde Orfeus zpíval, přicházeli bohové. Také vodní víly vystupovaly z vln, sotva zaslechly Orfeův zpěv. Do jedné z nich se Orfeus zamiloval. Víla se jmenovala Eurydika a byla kouzelná jako Orfeovy písně. Krátký čas žili spolu šťastni. Jednoho dne musil Orfeus odejít z domu a Eurydika zůstala sama. _____

(Vzhledem k povaze úlohy nejsou zdroje výchozích textů uvedeny.)

- A) báje
- B) anekdota
- C) lyrická báseň
- D) epická báseň
- E) divadelní hra

Řešení: 15.1 – B, 15.2 – C, 15.3 – A